Eminescu romanic. Traducerea poeziei eminesciene în limbile romanice şi prezenţa volumelor în bibliotecile universitare şi Biblioteca Academiei

ROXANA MARIA CREȚU
Universitatea de Vest din Timişoara

Cuvinte cheie: biblioteci, Eminescu, romanitate, traducere,volum

Mihai Eminescu este o personalitate importantă a literaturii româneşti, fiind unanim considerat de critica literară un moment cheie în dezvoltarea literaturii române. Odată cu el, literatura naţională cunoaşte o nouă dimensiune. Eminescu îi conferă literaturii prin metaforele sale putere expresivă, iar, prin construcţiile sonone contribuie la crearea unei noi muzicalităţi.[1]

În ceea ce priveşte traducerile poeziilor eminesciene, Virgil Ene consideră că, deşi nu au fost „receptate aşa cum se cuvine, fiindcă n-au fost traducători pe măsură, previziunile ştiinţifice [...] pot fi traduse în orice limbă şi înţelese de mai multă lume, ceea ce înseamnă o mai largă cunoaştere şi popularizare, atât a poetului, cât şi a poporului din care s-a născut".[2] Aşadar, prin traducerea operei sale în diferite limbi s-au făcut cunoscută atât literatura română, cât şi poporul român.

Carmen Sylva şi Mite Kremnitz, primele traducătoare ale lui Eminescu în limba germană, afirmau în prefaţa antologiei *Rumänische Dichtungen* din anul 1881 că „Având rădăcini pe pământ românesc, talentul singuratic al lui Mihai Eminescu se înalţă cu mult peste frontaliile patriei sale şi peste cultura ei artistică, cum se înalţă peste predecesorii şi contemporanii săi o individualitate excepţională".[3]

De-a lungul anilor, numeroşi eminescologi s-au îndreptat către cercetarea receptării poeziei eminesciene în diferite limbi. În urma cercetărilor lor minuţioase avem următoarele rezultate:

→ În franceză: 2880 de traduceri, publicate în 190 de publicaţii (dintre care 56 de ediţii separate, 29 de culegeri antologice şi 105 publicaţii periodice) şi 950 de referinţe critice.[4]

[1]Dumitru Copilu-Copillin, *Eminescu în perspectivă universală. Reconstituiri şi restituiri*, Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2013, p. 63-64.
[2]Virgil Ene, *Eminescu versus Einstein,* Timişoara, Brumar, 2012, p. 162.
[3]Dumitru Copilu-Copillin, *Eminescu universal,*Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2014, p. 25.
[4]Dumitru Copilu-Copillin, *op.cit.,*Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2014, p. 35.

BDD-A32051 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:26 UTC)

→ În spaniolă: 617 titluri apărute în 70 de publicații.[5]
→ În italiană: 1500 de traduceri publicate în 29 de volume, 22 de culegeri antologice și 20 de publicații periodice; și 450 de referințe critice.[6]

Un prim articol referitor la traducerea lui Eminescu în limba franceză poate fi identificat la E. Lovinescu, într-un studiu intitulat *La traduction d'Eminesco*, apărut la data de 17 septembrie 1930, la ziarul *La Nation Roumaine*, în care se vorbește despre o donație Hamangiu, destinată traducerii poeziei lui Eminescu într-o limbă occidentală, franceză sau germană. Autorul consideră că traducătorul poeziei lui Eminescu în franceză ar trebui să fie de origine franceză, un bun cunoscător al limbii române, capabil să păstreze expresivitatea poeziei în limba țintă.[7]

În continuare, vom menționa traducerile în limba franceză, precum și bibliotecile românești în care se găsesc:

- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies*, trad. Mărgărita Miller-Verghy, București, Cartea Românească, 1897, 218 de pagini. (BCUT, BCUC, BCUI, BCUB)
- Mihai Eminescu, *Quelques poèsies*, trad. Alexandru Gr. Șuțu, Iassy, H. Goldner, 1911, 35 de pagini. (BCUI)
- Mihail Eminesco, *Quelques poèsies*, trad. Al. G. Soutzo, Jassy, Imprimerie H. Goldner, 1911, 35 de pagini. (BCUI, BCUB)
- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies*, trad. S. Pavès, Bucureşti, Tipografia Bucovina, 1945, 101 pagini. (BCUI, BCUB, BAR)
- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies*, trad. Veturia Drăgănescu-Vericeanu, prefață Zoe Dumitrescu-Buşulenga, 1974, 316 de pagini (BCUT, BCUC, BCUI, BCUB)
- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies*, trad. Jean-Louis Courriol, Bucureşti, Cartea Românească, 1987, 123 de pagini. (BCUT, BCUC, BCUB, BCUI, BAR)
- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies*, trad. Paul Miclău, Bucureşti, Minerva, 1989, 140 de pagini. (BCUT, BCUC, BCUI, BCUB, BAR)
- Mihai Eminescu, *Poésies*, trad. Michail Steriade, Condé-sur-l'Escaut, Héméra, 1989, 64 de pagini. (BCUB)

[5] *Ibidem*, p. 46.
[6] *Ibidem*, p. 41.
[7] E. Lovinescu, *Mihai Eminescu*, Ediție critică, prefață, note, variante, bibliografie și indice de Ion Nuță, Iași, Editura Junimea, 1984, p. 290-292.

BDD-A32051 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:26 UTC)

- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies,* trad. Elisabeta Isanos, Bucureşti, Editura Libra, 1993, 640 de pagini. (BCUT, BCUC, BCUI, BCUB)
- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies,* trad. Dan Solomon, Bucureşti, Univers, 1998, 248 de pagini. (BAR)
- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies,* trad. Miron Kilopol, 2001, 224 de pagini. (BCUT, BCUC, BCUI, BAR)
- Mihai Eminescu, *Poezii/Poésies,* trad. Ecaterina Chifu, Buzău, Editgraph, 2013, 112 pagini. (BCUT, BCUC, BCUI, BAR)

Observăm că poezia lui Eminescu s-a tradus timpuriu în limba franceză, prima traducere datând încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea. De-a lungul secolului al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea, numeroşi scriitori şi traducători români şi francezi au încercat să transpună în franceză versurile eminesciene.

Mărgăritei Miller-Verghy îi datorăm prima încercare de traducere a poeziei eminesciene în limba franceză, în 1897. O altă încercare timpurie i-o datorăm publicistului şi traducătorului Alexandru Gr. Şuţu (1910). Profesorul francez Jean-Louis Courriol, stabilit în România, ne propune o nouă traducere, în 1987. Doi ani mai târziu, poetul şi semioticianul Paul Miclău ne propune o nouă traducere. În acelaşi an, apare în Franţa şi volumul tradus de Michail Steriade. În 1993, scriitoarea Elisabeta Isanos ne oferă o nouă traducere a poeziilor lui Eminescu. La începutul anilor 2000, poetul Miron Kilopol ne oferă o nouă versiune în limba franceză a poeziilor lui Eminescu. Cea mai recentă traducere a poeziilor eminesciene este cea a poetei Ecaterina Chifu, din 2013. Aşadar, unsprezece traducători s-au îndreptat spre traducerea versurilor eminesciene, timp de mai bine de un secol. Traducerile în limba franceză sunt cele mai multe la număr, datorită faptului că franceza a fost considerată „limba de cultură” în secolele XIX-XX în România.

În ceea ce priveşte traducerile în limba spaniolă, am identificat următoarele traduceri:

- Mihai Eminescu, *Poemas*, Maria Gabriela Corcuera, prefaţă de Joaquin de Entrambasagnes, Madrid, Sucs. S. Ocna, 1945, 31 de pagini. (BAR)
- Mihai Eminescu, *Poesías*, trad. Rafael Alberti şi María Teresa León, Buenos Aires, Losada, 1958, 202 de pagini. (BCUB, BAR)
- Mihai Eminescu, *Poesías*, trad. Rafael Alberti şi María Teresa León, Barcelona, Seix Barral, 1973, 348 de pagini. Este vorba despre reeditarea ediției din 1958.

BDD-A32051 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:26 UTC)

- Mihai Eminescu, *Poezii – Poesías*, edición bilingue rumano-española, trad. Omar Lara, prefață de Aurel Martin, Bucureşti, Minerva, 1980, 523 de pagini. (BCUT, BCUB)
- Mihai Eminescu, *Poesías*, trad. Valeriu Georgiadi şi notă asupra ediției de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Bucureşti, Minerva, 1989, 333 de pagini. (BCUT, BCUC, BCUI, BCUB, BAR)
- Mihail Eminescu, *Poesías*, trad. José Manuel Lucía Megías, Dana Mihaela Giurcă, Madrid, Editura Cátedra, 2004, 528 de pagini. (BCUC, BCUI)
- Mihai Eminescu, *Poesii alese*. *Poesías escogidas*, prefață, selecție şi traducere/prólogo, selección y traducción Mario Castro Navarrete, Iaşi, Vasiliana ’98, 2016, 182 de pagini. (BCUT, BCUI, BCUB, BAR)

După cum observăm, atât români cât şi spanioli sau chilieni s-au preocupat de traducerea lui Eminescu. Maria Gabriela Corcuera a fost prima care a încercat să traducă câteva poezii din Eminescu, în 1945. Rafael Alberti şi María Teresa León sunt doi scriitori importanți ai literaturii spaniole, reprezentativi pentru curentului literar *Generación del ´27*; au fost primii care au oferit o traducere pentru majoritatea poeziilor eminesciene în limba spaniolă, în anul 1958. Volumul a fost reeditat în 1973, la una dintre marile edituri din Barcelona, Seix Barral.

Omar Lara, poet originar din Chile a tradus poeziile lui Eminescu în 1980, de această dată în ediție bilingvă, volumul a fost editat la Minerva, cunoscuta editură din Bucureşti. A urmat apoi ediția hispanistului Valeriu Georgiadi, tot la Editura Minerva, în 1989. În anul 2004, apare, la una dintre cele mai prestigioase edituri spaniole, Cátedra, din Madrid, volumul de poezii eminesciene tradus de José Manuel Lucía Megías şi Dana Mihaela Giurcă. Cea mai recentă traducere este cea a lui Mario Castro Navarrete, scriitor şi traducător originar din Chile, stabilit în România; cartea a apărut la Editura Vasiliana ’98, la Iaşi, în 2016. Aşadar, opt oameni de cultură au încercat să-l traducă pe Eminescu în limba spaniolă. Spre deosebire de limba franceză, traducerile în spaniolă sunt mai tardive, prima traducere datând din 1945.

În continuare, vom prezenta traducerile poeziei eminesciene în italiană:

- Mihai Eminescu, *Poesie*, prima versione italiana dal testo rumeno, con introduzione e note a cura di Ramiro Ortiz, Firenze, G. C. Sansoni, 1927, 163 de pagini. (BCUC, BCUI, BCUB, BAR)

BDD-A32051 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:26 UTC)

- Mihai Eminescu, *Poesie scelte di Mihai Eminescu*, trad. Umberto Cianciolo, Modena, Societa Tipografica Modenese, 1941, de pagini. (BCUT, BCUC, BAR)
- Mihai Eminescu, *Poesie d'Amore*, trad. Mario Ruffini, Torino, Vincenzo Bona, 1964, 231 de pagini. (BCUI, BAR)
- Mihai Eminescu, *Fiore azzurro,* trad. Geo Vasile, prefață Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Bucureşti, Minerva, 1989, 292 de pagini. (BCUT, BCUC, BCUI, BCUB)
- Mihai Eminescu, *Poesie*, trad. Elio M. Satti, Lucca, Maria Pacini Fazzi Editore, 1990, 95 de pagini. (BCUI, BCUB)
- Mihai Eminescu, *Poesie*, trad. Sauro Albisani, Constanța, Pontica, 2000, 300 de pagini. (BCUC, BCUI, BCUB, BAR)
- Mihai Eminescu, *Iperione*, trad. Geo Vasile, Fulvio del Fabbro, Roma, Fermenti, 2008, 199 de pagini. (BCUT, BCUC, BCUI, BCUB, BAR)

După cum putem observa, prima traducere în limba italiană a poeziilor eminesciene datează din 1927 şi aparține istoricului literar Ramiro Ortiz, stabilit la Bucureşti. Paisprezece ani mai târziu, profesorul Umberto Cianciolo ne oferă o nouă traducere a poeziilor lui Eminescu. În anii 60, Mario Ruffini realizează o nouă traducere a liricii eminesciene. La sfârşitul secolului al XX-lea, apar două ediții noi, una semnată de Geo Vasile şi cealaltă de Elio M. Satti, cea din urmă este editată în Italia. La începutul secolului XXI, Sauro Albisani şi Geo Vasile ne propun alte două ediții de traduceri. Aşadar, pentru traducerea liricii eminesciene în limba italiană s-au ocupat şase traducători, majoritatea nativi.

Un loc aparte în studiul lui Eminescu în spațiul italian îl ocupă Rosa del Conte, care consideră că poezia lui Eminescu ocupă „momentul liric cel mai înalt" în poezia modernă românească[8], şi îl descrie pe Eminescu ca fiind: „un astru țâşnit din adâncurile cerurilor din Răsărit, ca mărturie despre o civilizație tânără şi nouă, dar înrădăcinată într-un trecut de veche cultură şi de severă tradiție" şi că asemeni luminii Luceafărului său „şi lumina lui a străbătut, înainte să ajungă la noi, o cale lungă."[9] Rosa del Conte scrie un volum amplu şi extrem de important atât pentru critica românească, cât şi pentru receptarea operei eminesciene în spațiul italian, *Eminescu sau despre absolut*. În prima parte a cărții, autoarea vorbeşte

[8]Rosa del Conte, *Eminescu sau despre absolut*, Bucureşti, Humanitas, 2016, p. 31.
[9]*Ibidem*, p. 28.

BDD-A32051 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:26 UTC)

despre marile teme eminesciene, oferind un aparat critic vast, iar cea de-a doua parte ne inițiază în limbajul eminescian şi legătura acestuia cu arta.

În ceea ce priveşte traducerile lui Eminescu în portugheză, am identificat un singur grup de autori români şi portughezi care au lucrat împreună la un volum colectiv, apărut în anul 1980, la Iaşi.

- Mihai Eminescu, *Poezii/Poesías*, trad. Victor Buescu, Carlos Querioz, Micaela Ghițescu, Mircea Eliade, Luciano Mara, Iaşi, Junimea, 1980, 323 de pagini. Volumul se găseşte în următoarele biblioteci: BCUT, BCUC, BCUI, BCUB, BAR.

În concluzie, traducerile în limba franceză sunt cele mai numeroase, urmate de cele din limba spaniolă şi italiană, cea mai „săracă" fiind portugheza, cu o singură traducere. Am observat că numeroşi scriitori şi traducători au fost pasionați de lirica eminesciană şi au încercat să îl traducă în limbile romanice. Aşadar, literatura nu cunoaşte frontiere, încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea traducătorii străini au cunoscut lirica eminesciană şi au dorit să o transpună în limba lor, în acest fel făcându-l cunoscut în spațiul romanic.

Bibliografie

COPILU-COPILLIN, Dumitru, *Eminescu în perspectivă universală. Reconstituiri şi restituiri*, Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2013.

COPILU-COPILLIN, Dumitru, *Eminescu universal*,Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2014.

ENE, Virgil, *Eminescu versus Einstein*, Timişoara, Brumar, 2012.

LOVINESCU, E. *Mihai Eminescu*, Ediție critică, prefață, note, variante, bibliografie şi indice de Ion Nuță, Iaşi, Editura Junimea, 1984.

del CONTE, Rosa,*Eminescu sau despre absolut*, Bucureşti, Humanitas, 2016.

BAZE DE DATE

BCUT - Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran" din Timişoara: http://www.bcut.ro/ - consultat la data de 17.07.2018.

BCUC - Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga" din Cluj: https://www.bcucluj.ro/ - consultat la data de 17.07.2018.

BCUI - Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu" din Iaşi: http://www.bcu-iasi.ro/ - consultat la data de 17.07.2018.

BCUB - Biblioteca Centrală Universitară „Carol I" din Bucureşti: - http://www.bcub.ro/ - consultat la data de 17.07.2018.

BAR - Biblioteca Academiei Române din Bucureşti: - http://www.biblacad.ro/ - consultat la data de 17.07.2018.

BDD-A32051 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:26 UTC)

ROMANIC EMINESCU. THE TRANSLATION OF EMINESCU'S POETRY INTO ROMANCE LANGUAGES AND THE PRESENCE OF VOLUMES IN UNIVERSITY LIBRARIES AND THE ACADEMY'S LIBRARY

Abstract

Keywords: libraries, Eminescu, Romanity, translation, volume

In this article our purpose is to review the most important editions of Eminescu's poetry translated into Romance languages (French, Spanish, Italian and Portuguese). In our research we only looked at the editions translated into a romantic language and bilingual editions, we did not take into consideration the collective volumes and translations that appeared in the periodicals. The purpose of our research is to see to what extent it has been translated into the Romance languages, who were those who were concerned with translating Eminescu's lyricism in the romantic period, during what time it was translated, where the volumes appeared, and how many of them can be found in the University Libraries (Bucharest, Cluj, Timisoara and Iasi) and in the Academy's Library.

BDD-A32051 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:26 UTC)